

Michalak-Ścibor, Jolanta M.

Kolekcja kamiennych toporów i krzemiennych siekier w zbiorach Muzeum Regionalnego w Łęcznej

---

Archeologia Polski Środkowowschodniej 5, 196-205

2000

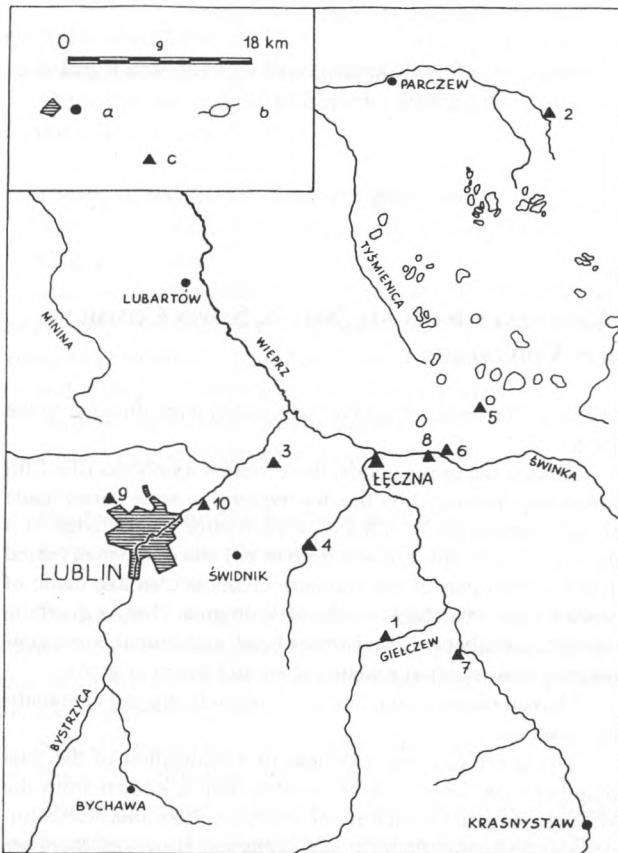
Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JOLANTA M. MICHALAK-ŚCIBIOR

KOLEKCJA KAMIENNYCH TOPORÓW I KRZEMIENNYCH SIEKIER W ZBIORACH MUZEUM REGIONALNEGO W ŁĘCZNEJ

W Muzeum Regionalnym w Łęcznej przechowywana jest niewielka kolekcja krzemienych siekier i kamiennych toporów, pochodzących z kilku pobliskich miejscowości Lubelszczyzny (ryc. 1). Narzędzia gromadzone od początku istnienia Muzeum, tj. od 1966 roku. Większość z nich trafiła do zbiorów ze szkolnych kolekcji, zbieranych przez członków Szkolnych Kół Krajoznawczo-Turystycznych, kilka okazów podarowali znalazcy (najczęściej anonimowi) oraz Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej.

Ryc. 1. Mapa znalezisk siekier i toporów ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Łęcznej: a – miasta, b – rzeki i jeziora, c – znaleziska siekier i toporów; 1. Brzeźce, gm. Trawniki, pow. Świdnik; 2 – Kodeniec, gm. Dębowa Kłoda, pow. Parczew; 3 – Łuszczów, gm. Wólka Lubelska, pow. Lublin; 4 – Mełgiew, pow. Świdnik; 5 – Nadrybie, gm. Puchaczów, pow. Łęczna; 6 – Puchaczów, pow. Łęczna; 7 – Trawniki, pow. Świdnik; 8 – Turowola, gm. Puchaczów, pow. Łęczna; 9 – Wola Sławińska, gm. Konopnica, pow. Lublin; 10 – Wólka Lubelska, pow. Lublin.

I. NARZĘDZIA KAMIENNE

1. Płaskie narzędzie w typie ciosła, kształtu sercowatego, o wąskim ostrzu. Jedna powierzchnia i obuch uszkodzone (odpryski).

Wymiary: dł. 108 mm, szer. 27 mm, szer. ostrza 35 mm, obuch 58 x 24 mm, $\varnothing$ otworu 27 mm.

Suwowiec: średnioziarnista skała z grupy granitoidów.

Chronologia: neolit/wczesna epoka brązu; kultura nieokreślona.

Miejsce znalezienia: Turowola (ryc. 4: 1).

Nr inw.: MŁn/12/A.

2. Topór z guzikowatym obuchem i warchlarzowatym ostrzem, z występami po bokach, między otworem a przewężeniem obucha. Ślady użytkowania w postaci lekkich wymiażdżeń na obuchu i starcia ostrza.

Wymiary: dł. 179 mm, szer. 71 mm, gr. 45 mm, szer. ostrza 67 mm, $\varnothing$ obucha 55 mm, $\varnothing$ otworu 21 mm.

Suwowiec: piaskowiec.

Chronologia: neolit, kultura pucharów lejkowatych (KPL).

Miejsce znalezienia: Wólka Lubelska (ryc. 2: 1).

Nr inw.: MŁn/3/A.

3. Romboidalny, płaski, symetryczny topór o regularnych prostokątnych przekrojach, czworokątnym obuchu i wąskim ostrzu. Powierzchnie miejscami uszkodzone (wykruszone). Typ I wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 115 mm, szer. 45 mm, gr. 25 mm, szer. ostrza 17 mm, obuch 17 x 19 mm, $\varnothing$ otworu 21 mm.

Suwowiec: drobnokrystaliczna skała z grupy gabroidów.

Chronologia: neolit, kultura ceramiki sznurowej (KCS).

Miejsce znalezienia: Brzeźce (ryc. 2: 2).

Nr inw.: KŁn/19/A.

4. Topór kształtu romboidalnego, starannie wygładzany, ostrze zwężone, asymetryczne, z wykruszeniami; czworokątny obuch ze śladami wymiażdżeń. Otwór o nierównej średnicy. Zbliżony do typu I wg J. Machnika, ale z asymetrycznym ostrzem.

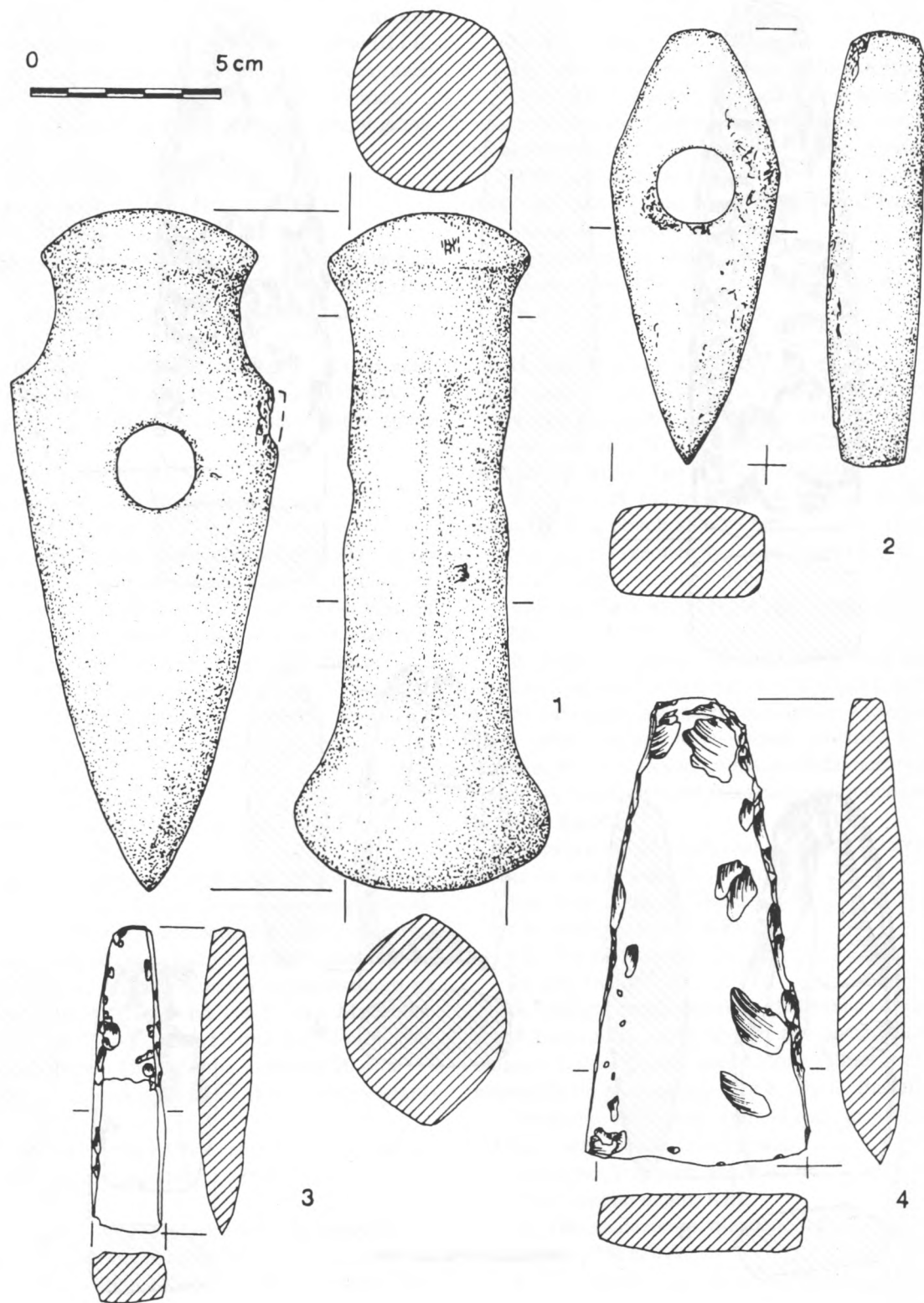
Wymiary: dł. 109 mm, szer. 49 mm, gr. 48 mm, szer. ostrza 40 mm, obuch 23 x 25 mm, $\varnothing$ otworu 21 mm.

Suwowiec: średniokrystaliczna skała z grupy granitoidów.

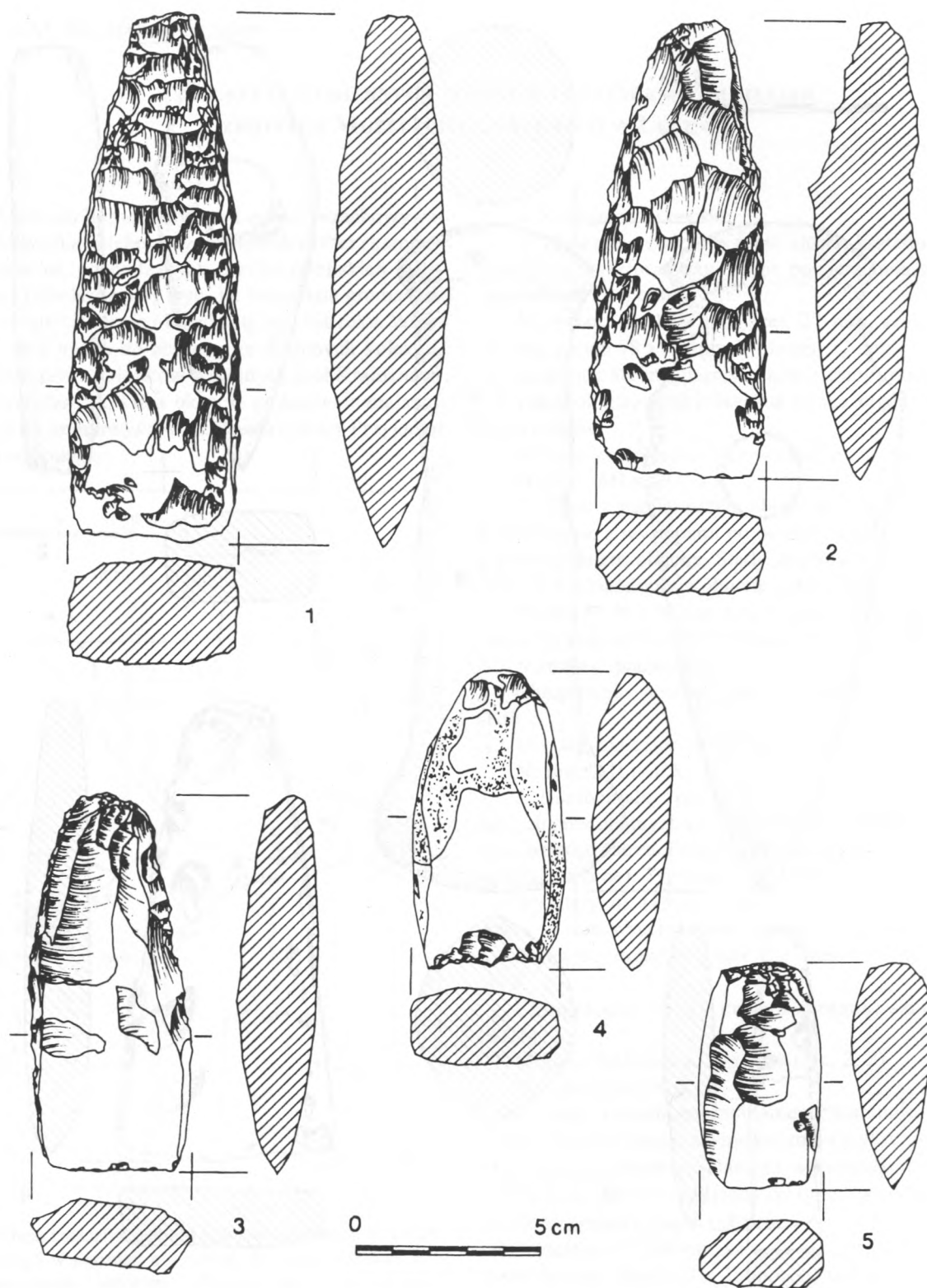
Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia: Łęczna (ryc. 5: 2).

Nr inw. MŁn/10/A.

Ryc. 2. Narzędzia kamienne i krzemienne ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Łęcznej: 1 – Wólka Lubelska; 2 – Brzeźce; 3 – Łęczna; 4 – Trawniki.

Ryc. 3. Krzemienne siekiery ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Łęcznej: 1 – Wola Sławińska; 2 – Łęczna; 3 – miejscowość nieznana; 4 – okolice Kodeńca; 5 – Mełgiew.

5. Asymetryczny topór o łukowatym, zwężonym ostrzu i czworokątnym obuchu noszącym ślady wymiażdżeń. Przewężenie obucha wskazuje na pokrewieństwo z typem III wg J. Machnika, być może jest to późna, „zdegenerowana” forma z pogranicza typów III i II.

Wymiary: dł. 101 mm, szer. 44 mm, gr. 45 mm, szer. ostrza 38 mm, obuch 18 x 30 mm, $\varnothing$ otworu 19 mm.

Surowiec: średniokrystaliczna skała z grupy granitoidów.

Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia Łuszczów (ryc. 5: 3).

Nr inw.: MŁn/11/A.

6. Masywny, nieco asymetryczny topór o trapezowatym przekroju podłużnym i szerokim ostrzu. Powierzchnie chropowate, obuch zagładzony. Typ IV wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 117 mm, szer. 49 mm, gr. 62 mm, szer. ostrza 58 mm, obuch 25 x 36 mm, $\varnothing$ otworu 21 mm.

Surowiec: średniokrystaliczna skała z grupy granitoidów.

Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia: Nadrybie (ryc. 6: 1).

Nr inw.: MŁn/14/A.

7. Masywny, szeroki topór o czworokątnym, nieco zaokrąglonym i łukowatym asymetrycznym ostrzu; otwór wywiercony w połowie długości narzędzia. Na obuchu ślady wymiażdżeń, miejscami widoczne niewielkie uszkodzenia powierzchni. Typ II wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 102 mm, szer. 55 mm, gr. 47 mm, szer. ostrza 44 mm, obuch 28 x 24 mm, $\varnothing$ otworu 20 mm.

Surowiec: średniokrystaliczna skała z grupy granitoidów.

Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia: Mełgiew (ryc. 5: 4).

Nr inw.: MŁn/32/A.

8. Trójkątny krótki, masywny topór z otworem o nierównej średnicy umieszczonym asymetrycznie pośrodku długości. Obuch ze śladami stłuczeń, nieco wklęsły – ta cecha i ogólny pokrój wskazuje, że topór został przerobiony z większego, pękniętego i oszlifowanego na wysokości pierwotnego otworu. Typ V wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 99 mm, szer. 58 mm, gr. 54 mm, szer. ostrza 39 mm, obuch 40 x 38 mm, $\varnothing$ otworu 20 mm.

Surowiec: średniokrystaliczna skała z grupy granitoidów.

Chronologia: neolit, KCS/wczesna epoka brązu.

Miejsce znalezienia: Mełgiew (ryc. 6: 2).

Nr inw.: MŁn/30/A.

9. Klinowaty topór o płasko-wypukłym przekroju podłużnym, nieforemnych powierzchniach i obuchu, łukowatym wąskim ostrzu. Otwór wywiercony blisko obucha. Ostrze lekko stłuczone, przy obuchu uszkodzenia. Typ zbliżony do VI wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 126 mm, szer. 54 mm, gr. 37 mm, szer. ostrza 22 mm, obuch 45 x 29 mm, $\varnothing$ otworu 22 mm.

Surowiec: średniokrystaliczna skała z grupy granitoidów.

Chronologia: neolit, KCS/wczesna epoka brązu.

Miejsce znalezienia: Puchaczów (ryc. 6: 3).

Nr inw.: MŁn/13/A.

10. Fragment topora (prawdopodobnie typu III wg J. Machnika) z zachowaną częścią wewnętrzną powierzchni otworu. Ostrze znacznie uszkodzone, łukowate, asymetryczne – być może pierwotnie „zwisające”.

Wymiary: dł. ponad 115 mm, szer. ok. 60 mm, gr. 39 mm, szer. ostrza ponad 30 mm, $\varnothing$ otworu 20 mm.

Surowiec: piaskowiec ilasty.

Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia: Łuszczów (ryc. 6: 4).

Nr inw.: MŁn/31/A.

II. NARZĘDZIA KRZEMIENNE

1. Siekiera czworościenna, gładzona częściowo przy ostrzu i na krawędziach między ściankami. Obuch prostokątny, ostrze lekko łukowate, nieznacznie uszkodzone z jednej strony. Typ B. wg B. Balcera.

Wymiary: dł. 142 mm, szer. 46 mm, gr. 32 mm, szer. ostrza 39 mm, obuch 88 x 13 mm.

Surowiec: krzemień świeciechowski.

Chronologia: neolit, KPL.

Miejsce znalezienia: Wola Sławińska (ryc. 3: 1).

Nr inw.: MŁn/26/A.

2. Siekiera czworościenna, gładzona przy ostrzu, ze śladami gładzenia na węższych ściankach i na obuchu. Ostrze łukowate, asymetryczne, lekko wyszczerbione; ślady intensywnego użytkowania również w postaci wyświeceń od oprawy na graniach międzynegatywowych i niektórych negatywach w części przyobuchowej. Typ B wg B. Balcera.

Wymiary: dł. 123 mm, szer. 48 mm, gr. 28 mm, szer. ostrza 44 mm, obuch 18 x 12 mm.

Surowiec: krzemień pasiasty.

Chronologia: neolit, KPL.

Miejsce znalezienia: Łęczna (ryc. 3: 2).

Nr inw.: MŁn/5/A.

3. Siekiera czworościenna, gładzona na dwóch szerszych ściankach – starannie przy ostrzu, częściowo przy obuchu. Ostrze proste, uszkodzone (stłuczone), obuch nieregularnie prostokątny. Typ B. wg B. Balcera¹.

Wymiary: dł. 99 mm, szer. 44 mm, gr. 19 mm, szer. ostrza 37 mm, obuch 25 x 11 mm.

Surowiec: krzemień pasiasty.

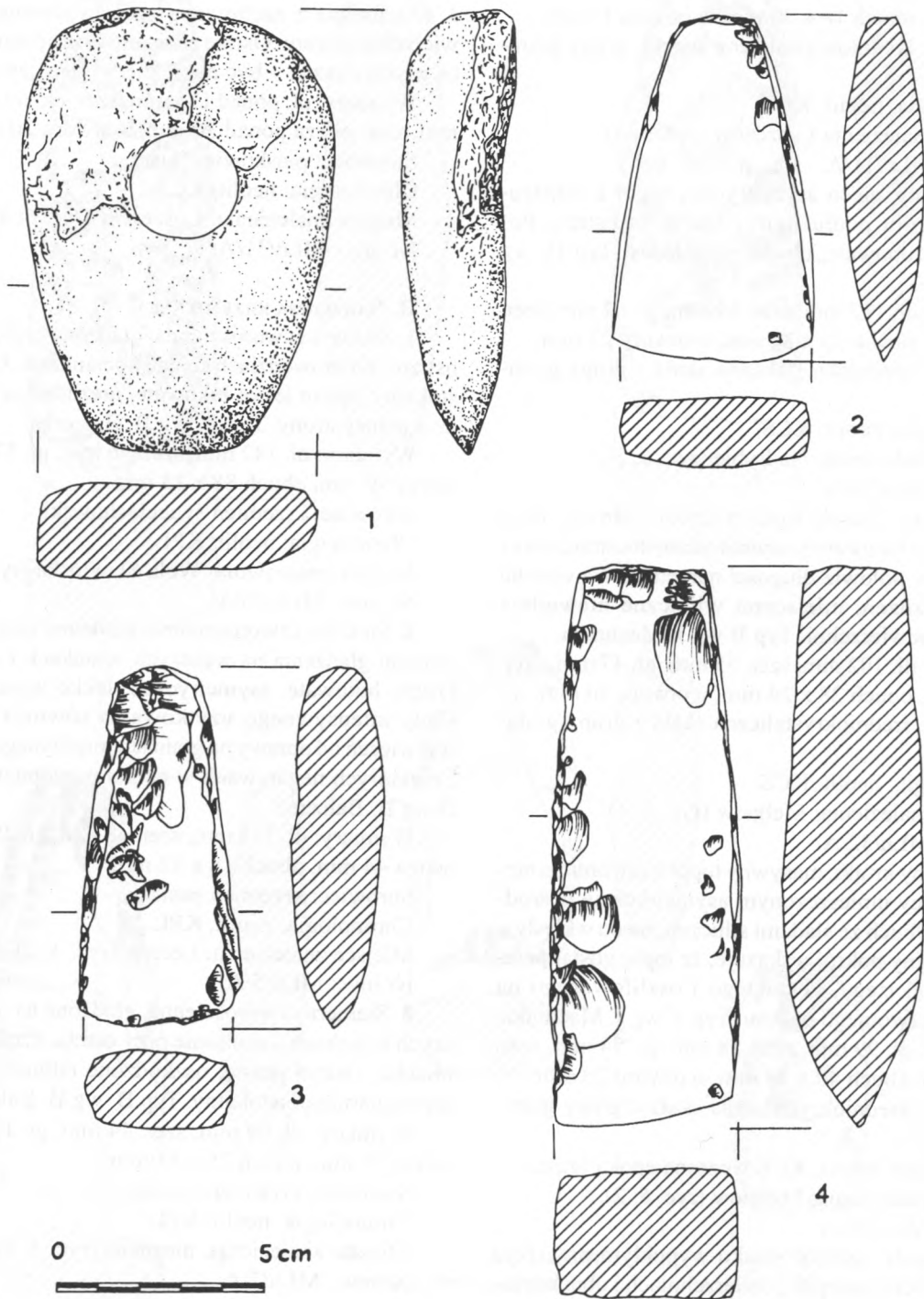
Chronologia: neolit, KPL.

Miejsce znalezienia: nieznane (ryc. 3: 3).

Nr inw.: MŁn/7/A.

4. Czworościenna dłuto, starannie gładzone na wszystkich ściankach i obuchu. Obuch czworokątny, ostrze łukowate, asymetryczne.

¹ Siekiera została poddana przeróbce – skrócono część przyobuchową.

Ryc. 4. Narzędzia kamienne i krzemienne ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Łęcznej: 1 – Turowola; 2, 3 – Łęczna; 4 – Łuszczów.

Wymiary: dł. 80 mm, szer. 20 mm, gr. 14 mm, szer. ostrza 19 mm, obuch 12 x 8 mm.

Surowiec: krzemień pasiasty.

Chronologia: neolit, kultura amfor kulistych (KAK).

Miejsce znalezienia: Łęczna (ryc. 2: 3).

Nr inw.: MŁn/6/A.

5. Masywna siekiera czworościenna o wszystkich ściankach gładzonych. Ostrze asymetryczne, łukowate; obuch prostokątny, starannie wygładzony.

Wymiary: dł. 135 mm, szer. 45 mm, gr. 34 mm, szer. ostrza 42 mm, obuch 31 x 21 mm.

Surowiec: szary krzemień kredowy.

Chronologia: neolit, KAK.

Miejsce znalezienia: Łuszczów (ryc. 4: 4).

Nr inw.: MŁn/7/A.

6. Siekiera czworościenna o całkowicie gładzonych wszystkich ściankach i prostokątnym obuchu. Ostrze szerokie, łukowate.

Wymiary: dł. 83 mm, szer. 49 mm, gr. 19 mm, szer. ostrza 49 mm, obuch 19 x 8 mm.

Surowiec: krzemień pasiasty.

Chronologia: neolit, KAK.

Miejsce znalezienia: Łęczna (ryc. 4: 2).

Nr inw.: MŁn/25/A.

7. Płaska, trapezowata siekiera czworościenna, gładzona starannie na dwóch szerszych ściankach, ze śladami gładzenia także na bocznych. Obuch prostokątny; ostrze szerokie, łukowate, nieznacznie uszkodzone.

Wymiary: dł. 123 mm, szer. 58 mm, gr. 17 mm, szer. ostrza 58 mm, obuch 22 x 10 mm.

Surowiec: szary krzemień kredowy.

Chronologia: neolit, KAK.

Miejsce znalezienia: Trawniki (ryc. 2: 4).

Nr inw.: MŁn/27/A.

8. Siekiera czworościenna o przekroju poprzecznym trapezowato-owalnym i zaokrąglonych, wypukłych bocznych ściankach, gładzona częściowo na wszystkich ścianach. Ostrze wąskie, proste, nieznacznie uszkodzone; obuch duży prostokątny, silnie stłuczony (użytkowana jako tłuk?). Zbliżona do typu II wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 62 mm, szer. 36 mm, gr. 20 mm, szer. ostrza 25 mm, obuch 25 x 15 mm.

Surowiec: krzemień świciechowski.

Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia: Mełgiew (ryc. 3: 5).

Nr inw.: MŁn/29/A.

9. Siekiera czworościenna o wypukłych bocznych ściankach i zaokrąglonym obuchu, gładzona starannie przy ostrzu, częściowo na pozostałych powierzchniach. Ostrze lekko asymetryczne, łukowate, uszkodzone (wykruszone). Na powierzchni narzędzia widoczne ślady rozległych stłuczeń. Typ III wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 80 mm, szer. 41 mm, gr. 21 mm, szer. ostrza 30 mm, obuch 19 x 7 mm.

Surowiec: krzemień narzutowy.

Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia: okolice Kodeńca (ryc. 3: 4).

Nr inw.: MŁn/180/A.

10. Siekiera czworościenna o trapezowatym przekroju poprzecznym, łukowatym ostrzu i obuchu, gładzona częściowo na wszystkich ściankach, starannie przy ostrzu. Typ III wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 85 mm, szer. 43 mm, gr. 22 mm, szer. ostrza 41 mm, obuch 23 x 9 mm.

Surowiec: krzemień pasiasty.

Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia: okolice Łęcznej (ryc. 5: 1).

Nr inw.: MŁn/138/A.

11. Siekiera czworościenna, gładzona częściowo na wszystkich ściankach i obuchu. Ostrze łukowate; obuch prostokątny, lekko wypukły. Intensywnie użytkowana – przy obuchu ślady wygładzeń grani i wyświecenia od oprawy, ostrze stłuczone i wyszczerbione. Typ II wg J. Machnika.

Wymiary: dł. 87 mm, szer. 40 mm, gr. 22 mm, szer. ostrza 39 mm, obuch 21 x 13 mm.

Surowiec: jasnoszary krzemień kredowy.

Chronologia: neolit, KCS.

Miejsce znalezienia: Łęczna (ryc. 4: 3).

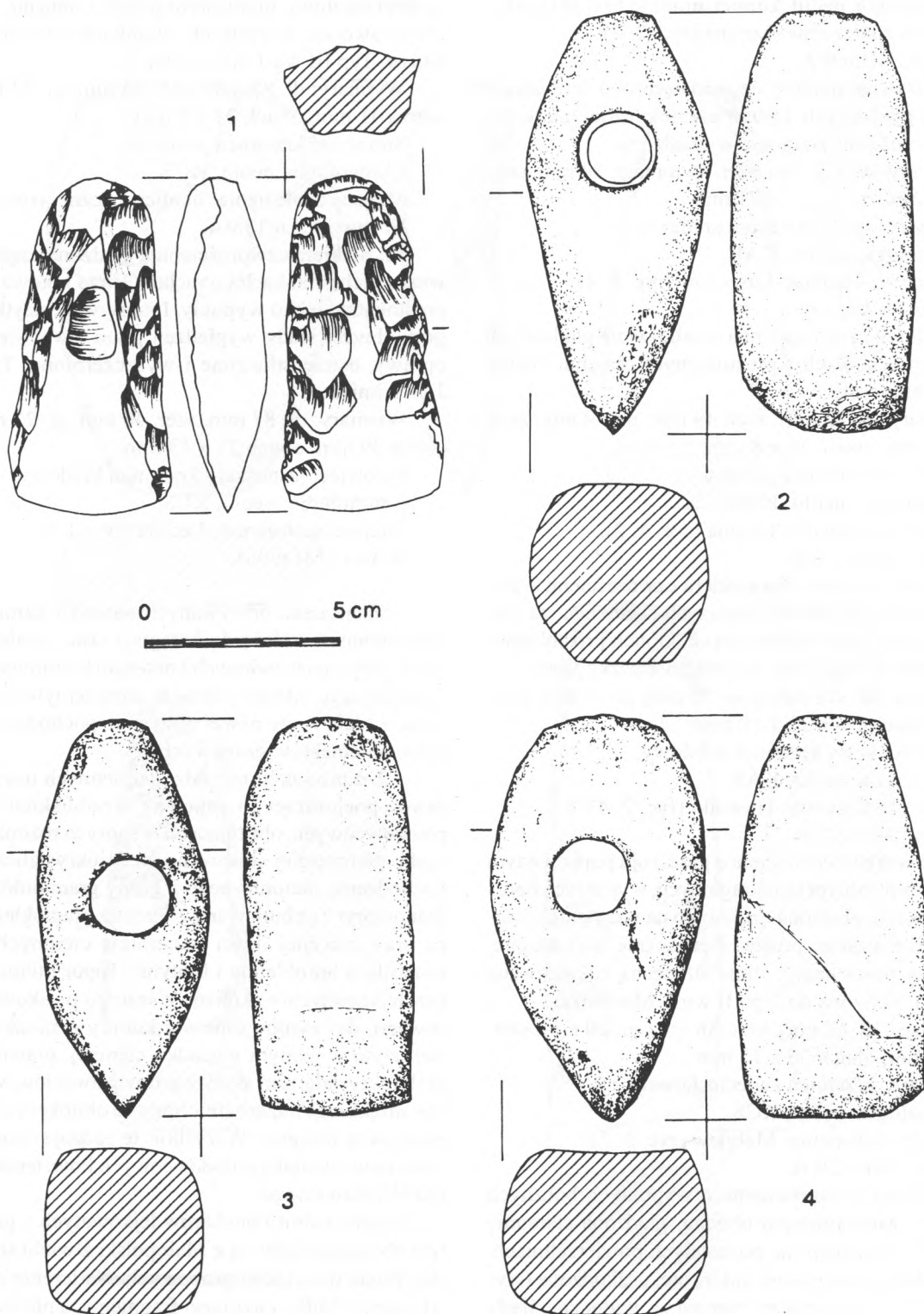
Nr inw.: MŁn/9/A.

Znaleziska opisywanych narzędzi kamiennych i krzemiennych należą do kategorii tzw. „znalezisk luźnych”, czyli pozbawionych kontekstu kulturowego i stratygraficznego. Można jednakże domniemywać, że większość z nich, może nawet wszystkie pochodzą ze zniszczonych obiektów grobowych.

Do produkcji narzędzi kamiennych używano surowca pochodzącego zapewne z pobliskich formacji polodowcowych, obfitujących w sporych rozmiarów otoczaki. Najczęściej stosowano średniokrystaliczną skałę pochodzenia plutonicznego z grupy granitoidów (melagranodioryt?), zbudowaną głównie z plagioklazą, kwarcu oraz znacznej ilości minerałów ciemnych, przede wszystkim hornblendy i biotyty². Topór kultury pucharów lejkowatych wykonano z szarego piaskowca kwarcowego, do wyrobu toporów kultury ceramiki sznurowej użyto w jednym wypadku ciemnej, prawie czarnej drobnokrystalicznej skały z grupy gabroidów, w drugim zaś miękkiego, szarzielonego drobnokrystalicznego piaskowca ilastego. Wszystkie te rodzaje skał znajdowane są w utworach polodowcowych Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego.

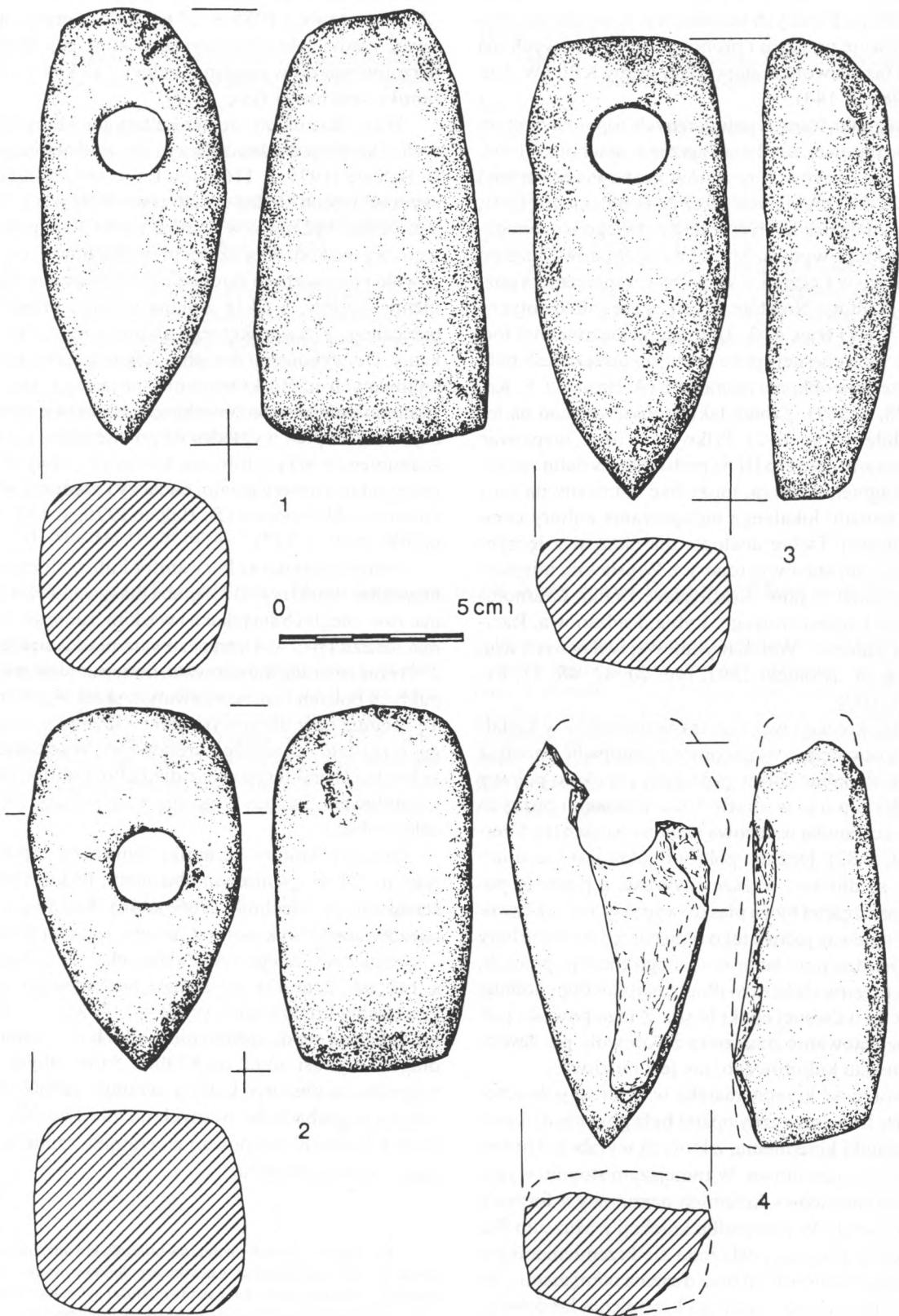
Topory kultury pucharów lejkowatych z guzikowatym obuchem znane są z Małopolski z wielu stanowisk, ale przede wszystkim grobowych. Na terenie osad spotyka się je rzadko i to raczej fragmenty, a nie całe okazy, jak wskazuje przykład Gródka nad Bugiem (W. Gumiń-

² Minerale wchodzące w skład surowców oznaczono na podstawie cech zewnętrznych (A. Bolwiski, A. Mancki 1990).

Ryc. 5. Narzędzia kamienne i krzemienne ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Łęcznej: 1 – okolice Łęcznej; 2 – Łęczna; 3 – Łuszczów; 4 – Mełgiew.

Ryc. 6. Kamienne topory ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Łęcznej: 1 – Nadrybie; 2 – Mełgiew; 3 – Puchaczów; 4 – Łuszczów.

ski 1989, ryc. 77). Topór znaleziony w Wólce Lubelskiej (ryc. 2: 1), z wachlarzowato rozszerzonym ostrzem i występami na bocznych ściankach poniżej trzonu obucha, zachowuje przekrój i proporcje form typowych dla starszych faz rozwoju małopolskiej grupy KPL (W. Gumiński 1989, s. 144).

Z przeglądu form typologicznych toporów kultury ceramiki sznurowej, ustalonych przez J. Machnika (1966, s. 42-45) dla okazów z zespołów grobowych z terenu Małopolski oraz przyjętych przez A. Bronickiego (1991, tab. 1) dla znalezisk luźnych z terenu byłego województwa chełmskiego wynika, że zabytki ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Łęcznej w większości reprezentują późną fazę tej kultury. Niektóre z nich, szczególnie dotyczy to typów V i VI (ryc. 6: 2, 3), mogą w niezmiennym formie trwać we wczesnej epoce brązu, zwłaszcza jeśli były poddawane przeróbkom i naprawom (A. Bronicki, S. Kadrow 1998, s. 269). Zabieg taki zaobserwowano na toporze z Mełgwi (ryc. 6: 2). Tylko jeden okaz, niepewnie sklasyfikowany jako typ III na podstawie kształtu zachowanego fragmentu ostrza, może być datowany na starszą fazę rozwoju lokalnego ugrupowania kultury ceramiki sznurowej. Dobre analogie dla okazów z łęczyńskiego muzeum stanowią topory z Wojsławic, miejscowości nieznannej w pow. Krasnystaw, Białki, Czarnołożów, Sielca, Chojna Nowego, Rybia, Radzanowa, Raciborowic, Czuczyc i Woli Korybutowej w dawnych woj. chełmskim (A. Bronicki 1991, ryc. 40, 42, 48, 52, 81-86, 89, 91, 100).

W skład kolekcji wchodzi także narzędzie w kształcie ciosła z otworem wywierconym prostopadle do ostrza (ryc. 4: 1). Podobne formy pojawiają się około połowy IV tysiąclecia p.n.e. w strefie Niżu w zasięgu późnych faz kultur z ceramiką wstęgową i kultury Rössen (L. Czerniak 1980, s. 82), lecz ich pokrój ogólny jest nieco odmienny – są dłuższe, węższe i wyższe, a przekrój poprzeczny najczęściej bywa płasko-wypukły, nie zaś czworokątny. Ponieważ jednak tego typu narzędzia tnące były zapewne bardzo przydatne w różnego rodzaju pracach, ich forma przetrwała bardzo długo, najprawdopodobniej dłużej niż do wczesnej epoki brązu. Z tego powodu jednoznaczne datowanie znaleziska z Turowoli, pozbawionego kontekstu kulturowego, nie jest możliwe.

Wytwórczość krzemieniarska w neolicie północno-wschodniej Lubelszczyzny oparta była głównie o importowane gatunki krzemienia, z których wyrabiano narzędzia wiórowe i rdzeniowe. W mniejszym stopniu wykorzystywano miejscowy krzemień narzutowy z formacji polodowcowych. W przypadku kolekcji z Muzeum Regionalnego w Łęcznej posłużono się krzemieniami pasiastym, świeciechowskim oraz dwiema odmianami – jaśniejszą i ciemniejszą – szarego krzemienia kredowego

z nieokreślonych bliżej złóż kopalnych, może z okolic Mielnika nad Bugiem lub z terenu północnego Wołynia (Z. Sulgostowska 1989, s. 29 n). Należy przy tym odnotować rzadki fakt wykorzystania konkrekcji krzemienia narzutowego do wykonania jednej z siekier kultury ceramiki sznurowej (ryc. 3: 4)³.

Wszystkie okazy siekier kultury pucharów lejkowatych z kolekcji można zaliczyć do wydzielonego przez B. Balcera (1975, s. 116) typu B o ostrzu i obuchu węższym od trzonu. Jedna z nich (ryc. 3: 3) jest nieco asymetryczna, być może w wyniku niewielkiej przeróbki – naprawy uszkodzonej części przyobuchowej, co zaowocowało nieznacznym skróceniem i zwężeniem tego fragmentu siekiery, a także zmianą kształtu przekroju poprzecznego z czworokątnego na mniej regularny, wielokątny. Do wykonania dwóch z siekier kultury pucharów lejkowatych użyto krzemienia pasiastego, trzecia jest z krzemienia świeciechowskiego i wykazuje wprawdzie najniższy stopień wygładzenia powierzchni, ale też najstarsze przygotowanie końcowe półwytworu, co jest zgodne z obserwacjami badaczy krzemieniarnstwa tej kultury w Małopolsce (B. Balcer 1975, s. 118; W. Gumiński 1989, s. 137).

Wśród narzędzi kultury amfor kulistych znalazło się niewielkie dłuto (ryc. 2: 3), gruba masywna siekiera o niemal równoległych ściankach i wąskim, silnie asymetrycznym ostrzu (ryc. 4: 4), trapezowata płaska siekiera (ryc. 2: 4) oraz również trapezowata, mniejsza siekierka o wypukłych bokach i soczewkowatym przekroju (ryc. 4: 2). Tę ostatnią oraz dłuto wykonano z krzemienia pasiastego, pozostałe – z szarego kredowego. Wszystkie formy są bardzo charakterystyczne dla kultury amfor kulistych i znajdowane licznie w grobach tej kultury na terenie całej Polski.

Siekierki kultury ceramiki sznurowej reprezentują typy II i III ze ścienionym obuchem i lekko wypukłymi ściankami (J. Machnik 1966, s. 46). Każdy z czterech okazów został wykonany z innego gatunku krzemienia – świeciechowskiego (A. Zakościelna, J. Libera 1991, s. 148, tab. 2, nr 47), pasiastego, narzutowego i szarego krzemienia kredowego (ryc. 3: 4-5; 4: 3; 5: 1). Wszystkie zaliczają się do form o niewielkich rozmiarach – ich długość wynosi od 62 do 87 mm. Są to zabytki bardzo pospolite na obszarze kultury ceramiki sznurowej i występują w grobach datowanych na młodsze fazy rozwojowe lokalnych ugrupowań z ceramiką sznurową w ramach późnego neolitu.

³ Stosunkowo dużych rozmiarów otoczaki krzemienne (o długości ponad 10 cm) znajdowane są w utworach polodowcowych na północ od Łęcznej w towarzystwie skał i skamieniałości sylurskich, dewońskich i mezozoicznych (okazy w zbiorach Muzeum Regionalnego w Łęcznej).

LITERATURA

- Balcer B.
1975 *Krzemień świciechowski w kulturze pucharów lejgowatych. Eksploatacja, obróbka i rozprze-strzenie*, Wrocław.
- Bolewski A., Manecki A.
1990 *Rozpoznawanie minerałów*, Warszawa.
- Bronicki A.
1991 Późnoneolityczne i wczesnobrązowe toporki kamienne z obszaru województwa chełmskiego, *Lub. Mat. Arch.*, t. 6, s. 297-340.
- Bronicki A., Kadrow S.
1998 Schyłkowoneolityczne topory kamienne z terenu województwa chełmskiego. *Metrologia. Zagadnienie utylizacji egzemplarzy uszkodzonych i destruktywów*, APŚ, t. 3, s. 260-275.
- Czerniak L.
1980 *Rozwój społeczeństw kultury późnej ceramiki wstęgowej na Kujawach*, Poznań.
- Gumiński W.
1989 *Gródek Nadbużny. Osada kultury pucharów lejgowatych*, Wrocław.
- Machnik J.
1966 *Studia nad kulturą ceramiki sznurowej w Małopolsce*, Wrocław.
- Sulgostowska Z.
1989 *Prahistoria międzyrzecza Wisły, Niemna i Dniestru u schyłku plejstocenu*, Warszawa.
- Zakościelna A., Libera J.
1991 Wykorzystanie surowców krzemienych z okolic Świeciechowa w schyłkowym neolicie i we wczesnej epoce brązu w Polsce południowo-wschodniej, *Lub. Mat. Arch.*, t. 6, s. 135-180.

JOLANTA M. MICHALAK-ŚCIBIOR

A COLLECTION OF STONE SHAFT-HOLE AXES AND FLINT AXES AT THE REGIONAL MUSEUM IN ŁĘCZNA

The Regional Museum in Łęczna has a small collection of flint axes and stone shaft-hole axes coming from a number of local sites in the Lublin region (Fig. 1). All tools were found loose and do not have a stratigraphic or cultural context. The collection comprises 10 stone and 11 flint tools, among which there is one shaft-hole axe and 3 axes from the Funnel Beaker culture, a chisel and 3 flint axes from the Corded Ware culture, 2 shaft-hole axes from the Corded Ware

culture or the early Bronze Age, and a stone celt of uncertain cultural origin (the Neolithic / early Bronze Age). The stone tools were made of a medium-crystalline plutonic rock of the granitoid group and fine-crystalline rock of the gabbroitic and sandstone group, while the axes were made of the Świeciechów, banded, and erratic flint and of the grey Cretaceous flint coming from unidentified deposits in the area of the river Bug or Volhynia.

Muzeum Lubelskie w Lublinie